

LA FEMOSA

ARTESA DE LLEIDA

INICI DE LES OBRES D'UN CARRER NOU

MARÇ 1990

N.113

PÒRTIC

Es llàstima que el progrés (el progrés del benestar), en el qual tots ens sentim tan còmodes, no dugui amb ell, també, un progrés cultural que ens fes adonar de la necessitat de conservar intactes els nostres costums, tradicions i tot allò que ens fa ser més aprop de les nostres arrels. Malauradament, però només pensem a satisfer les nostres necessitats més immediates. No pensem, en cap moment, que com a individus (com a persones, volem dir) pertanyem a una comunitat d'hommes i dones que vivim en un mateix i petit municipi, que ens autonecessitem els uns als altres, on no hi ha ningú imprescindible, però ensems, tampoc, ningú sobrer. Aquesta comunitat, com les persones, té les seves mancances i necessitats, defectes i virtuts que tots hem de defensar i satisfer.

Quan diem tot això estem pensant que, per les nostres necessitats personals o per la falta d'amor a tot allò que ens rodeja, fa que el nostre poble (aquesta petita comunitat d'hommes i dones) vagi perdent identitat i, fins i tot, el sentit d'existir com a municipi. Per egoïsme, per mandra, per manca de generositat o de convenciment (i sovint per totes aquestes coses juntes) deixem morir una festa (o el sentit d'aquesta, que és el mateix) per a fer-ne una altra el dia que a nosaltres particularment ens caigui bé. No pensem o no volem pensar que el poble (el nostre nucli vital) se'n ressent, ja que quan es pert el sentit d'una festa es perd en ell l'estímul inicial que la va fer néixer, i quand aquest es perd, quin sentit té la festa?. Quin sentit té fer "Santa Agueda" un

diumenge qualsevol o fer Carnestoltes dins la Quaresma?.

No sabríem donar la culpa de tot això al progrés, perquè el progrés només afecta el nostre benestar, però no la nostra

voluntat, no el nostre sentit de solidaritat a tot allò que ens pertany com a poble i que, entre tot, hauríem de procurar de conservar.

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL "LA FEMOSA"

CASTELL, 23

ARTESA DE LLEIDA

ÍNDEX

1	PORTIC
4	FULL INFORMATIU Per la Comissió
5	SOTA LES SALADES Per Felip Gallart i Fernández
8	A "EN PEP L'ARTESENC" Per un altre artesenc
9	EL NOM NO FA LA COSA Per Cèlia
11	LES CENTRALS NUCLEARS: UN DELS CAMINS CAP A LA MORT Per Alternativa Ecologista d'Artesa de Lleida
14	"VEU D'ARTESA"
17	QUI RENTA ELS PLATS? Per A. Costafreda
19	PREMIATS Per Ramon Nonat
21	CARTES A UN PSICÒLEG Per catxepet
23	NOTES I NOTICIES
25	FOLKLORE ARTESENC Per A.C.
28	HUMOR

Els articles i opinions que apareixen a les planes de La FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

Full Infomatiu

La Comissió de Festes informa a tots els seus socis i col.laboradors, de la programació dels mes de març, que és la següent:

4-3-90 Projecció de la pel.lícula LA COLLA DE LA MÀ, a les 7 de la tarda.

11-3-90 Gran ball de carnestoltes amb el conjunt-orquestral LITORAL, a les 7 de la tarda.

17-3-90 Festa d'Apol.lònies amb l'orquestra GIRASOL a les 11 de la nit.

18-3-90 Projecció de la pel.lícula DOS ESTAFADORS I UNA DONA, a les 7 de la tarda.

25-3-90 Sessió de cinema amb la pel.lícula RES EN COMÚ, a les 7 de la tarda.

1-4-90 Sessió de cinema amb la pel.lícula CURS DEL 65, a les 7 de la tarda.

Aquesta programació està sotmesa a canvi, en cas d'imprevist o de força major.

Esperem que la programació sigui del vostre grat us donem gràcies per la vostra col.laboració i participació.

La Comissió

SOTA LES SALADES

Per Què Els Gossos

Van Despüllats?

Conta una història, més vella que l'any de la picor, un cas extraordinari que explica amb pèls i senyals perquè els gossos van despüllats. Diu la història que, un bon dia, els gossos sentiren vergonya de llur condició miserable. I com és sabut que la vergonya es manifesta sempre amb una ànsia d'amagar, als ulls indiscrets de la gent, aquelles parts que són instrument de pecat, els animals pregaren al seu protector -Sant Roc- per a què intercedís per ells davant les més elevades jerarquies del cel, i els fos permesa una vestimenta decorosa, que cobrís almenys les parts pudentes i no anar pel món d'aquella manera indecent.

Sant Roc va trobar tan justes aquelles reflexions que

les va fer seves. Va prometre fer tot allò que estés al seu abast per arranjar el desagravi. El primer pas fou convèncer a altres sants per tal que li donguessin suport -la unió fa la força-. I després d'un solemne discurs sobre les impagables virtuts dels cans i del poc respecte amb que, per contra, els humans els corresponen va poder persuadir a figures tan reputades de la moralitat com Sant Antoni Abat, Sant Francesc d'Assís i Sant Ramon Nonat, sempre sensibles a les causes en favor dels animals. Hi ha qui diu que fins i tot Sant Joan Evangelista els fa fer costat.

Sant Roc va remoure el cel i la terra, i mai tan ben dit. Tanta era la passió i l'interès amb que s'ho va prendre que, al

final, Sant Ramon de Penyafort, que és el que porta tota la cosa legal, li va aconseguir una audiència amb el mateix Sant Miquel Arcàngel. Aquest, després d'escoltar el frenesi de mots que brollaven del llavis de Sant Roc i de l'entitat dels seus arguments, va decidir reunir tots els gossos, per tal de fer-se una idea de l'estat real del problema. I una vegada tots en assemblea cercar una solució.

Arribat el dia, tots els interessats en vestir-se s'aplegaren en una mateixa planura, el nom de la qual hom no ha pogut treure'n l'entrellat. N'hi havia tants que mai els segles han vist tanta gossada junta. Sant Miquel, sentat en un tron de marbre, va preparar la balança, per, en les seves oscil·lacions determinar un veredicte just. Sant Roc, que actuava com a valedor i portaveu de l'espècie, va començar amb brillant oratòria a enumerar una interminable llista de favors que aquells animals oferien a l'home; i, per contra, la poca consideració amb la qual, aquest, els pagava. I va

citar el seu propi cas com a exemple: quan un pobre gos el guarí de la pesta, davant el posat desentès dels barcelonins. En aquell moment, Sant Miquel va haver de cridar l'atenció per fer callar l'enfervorit entusiasme animal; i va amenaçar a suspendre l'acte si no es guardava el respecte a les sagrades presències.

Sant Roc continuà. Va parlar de la necessitat de cobrir aquelles parts que, per la seva natura, són font d'inquinitat; incitadores de febleses carnals, en gran mesura evitables si romanien ocultes.

La balança, ostensiblement s'anava inclinant al pes de tants arguments. Sant Miquel aixecà la mà per no fer aquell acte interminable. I quan anava a pronunciar una sentència favorable als canins, vist com el desequilibri de la balança els donava raó; de sobte, trencant tots els protocols, un pet terrible va fer tremolar cels i terra. El terrabastall fou tan fort que la balança vinclà els braços cal a l'altre costat. L'Arcàngel, visiblement enutjat, va suspendre la reunió; i

va condemnar tots els gossos a la vergonya d'anar pel món despullats, fins el moment que sortís el culpable de la traï-

doria. I és per això que els gossos sempre que es troben s'oloren el cul: per si el troben, al poca-vergonya.

Felip Gallart i Fernàndez.

A "EN PEP L'ARTESENC"

(Carta oberta)

Amic Pep: Mes darrera mes llegeixo, als fulls d'aquesta revista, les teves historietes sobre el coloms de l'església. He de dir-te que m'agrada el teu humor. Veuràs, a mi tampoc no m'agraden els coloms, aquests que embruten d'una manera tan nefasta l'entorn del temple parroquial; els tinc certa antipatia i, sobretot, d'ençà que no en tasto cap a la cassola. Hi ha un altra cosa que detesto dels coloms; és el soroll que fan quan volen i per això no entenc que a algú li pugui agradar de "fer volar coloms".

Últimament he llegit al diari (a la Mañana, em penso) unes declaracions del nostre Consistori que parlen d'un munt de projectes per al nostre poble, i no sé que més he sentit dir d'una llar de jubilats i d'uns magatzems que s'han de construir i... per tot això es

veu ben clar que al nostre ajuntament li agrada "fer volar coloms" i una vegada posat a fer-ho sembla que no els vingui d'uns quants. Es veu que els encanta, vés, aquest sorolls característic del vol d'aquestes aus; és curiós que amb tants de projectes no hagin pensat de fer un gran colomar...

Penso, amic Pep, que si l'Ajuntament avia d'un cop tots el moixonets que té al cap, ja haurem begut oli i, segurament haurem de començar a pensar a canviar de poble, perquè de coloms (tret de a la sopa) en trobarem a tot arreu com si el seu vol fos música celestial.

Si mai pensen de crear una associació "anti-coloms", ja pots comptar amb mi. Cal, potser, sense fer soroll, anar-los eixalant, un a un fins que no en voli cap i tots toquin de peus a terra.

Un altre artesenc

EL NOM NO FA LA CASA

Potser per ignorància, per despreocupació, per desinterès o per tants altres motius, sovint desconeixem el significat i existència de mots i coses, els perquè i raons per les quals han estat creades.

Ens fem una explicació pròpia i individual del seu origen i contingut, establint un fort lligam amb aspectes concrets i personals. Així, quan ens veiem obligats a traslladar aquests mots a altres camps més amplis, més universals i col·lectius sovint perden el seu significat inicial i deixen de tenir aquell sentit tan propi i restringit.

Es ben certa, aquella dita que diu que "mai no aniràs a dormir sense haver après una nova cosa", és ben cert que tot no podem conèixer-ho i saber-ho, però també és ben cert que desconeixem l'abast de moltes coses que ens són familiars, conceptes que empren quotidiana-

ment com si fossin nostres de sempre i al fons del fons ens són uns estranys.

Avui, en agafar un llibre, aquest sense més, s'ha obert sobre les meves mans, deixant al descobert una pàgina en la qual hi figurava la relació d'algunes de les paraules que començaven per "POL", i d'entre elles ha assaltat la meva vista el mot POLÍTICA. Assalt, sens dubte com a conseqüència de l'estrident i estrepitós rumb polític que vivim i, sentim que altres viuen.

El fet és que he llegit la descripció que se'n feia, no he pogut estar-me'n, definició curta i entenedora, però que ha provocat un somriure als meus llavis.

Malgrat tot, ha estat, una rialla irònica, burlesca, portada per l'actual situació de deixadesa, despreocupament, mala administració i inadequat control; i agreujada per les pel·lícules de lladres i poli-

cies a què juguen dia rera dia, la majoria dels polítics.

La definició deia així: "Art de governar i promulgar lleis i reglaments per a mantenir la tranquil·litat i seguretat pública".

No sé fins a quin cert punt, aquesta definició és prou correcta i acertada, si li manquen matisos o li sobra algun que altre mot, però el que està clar és que no encaixa gens ni mica amb la realitat.

Per mi l'art, sempre havia estat, aquella habilitat i destresa que hom tenia i mostrava en qualsevol afer, i que feia d'aquest afer una bona tasca, amb obtenció d'uns millors resultats. -Art de governar- va repetint-se per dins meu, què irònic em resulta!

Som un país dins d'un altre país, un poble amb massa governants, governants en lluita constant per l'obtenció exclusiva del propi benefici. Lluites que es tradueixen senzillament en afers personals i amb unes fites assolides totalment inconcebibles.

Les ideologies dels partits polítics, canvien sense

saber massa com, de manera radical, un ja no sap ben bé quin és aquell partit que cobria i s'ajustava a les seves necessitats,... i tot per mantenir-se al capdavant del poder.

Es curiós que es plantegin les dimissions per motius personals, i no per veritables tasques de govern. És increïble, que uns i altres esperin per a actuar, que el del seu costat rellisqui una mica, per tirar-se-li a sobre; juguen constantment, com infants, a tirar-se sorra als ulls.

¿Es que les vagues i manifestacions que cada cop van en augment no signifiquen res? I les queixes i els resultats que s'obté del seu "bon" govern. On queda tot això?

Sembla que tot sigui paper mullat, que s'escapi de les seves mans lliscant entre els propis dits.

Paraules que queden en suspès, solucions a llarg termini, objectius marcats en va,... i és que cal reconèixer que en aquest cas, malauradament, el nom no fa la cosa.

Cèlia

LES CENTRALS NUCLEARS

UN DELS CAMINS CAP A LA MORT

Fa uns anys que es va produir l'accident nuclear de Harrisburg a Pensilvània. Fa pocs mesos l'accident de la central nuclear de Vandellós ens va amenaçar novament amb el seu alè mortal -la radioactivitat-. Entremig, la catàstrofe més greu que ha (hem) hagut de patir els europeus l'accident de Chernobyl a Ucraïna (1986). La inseguretat de les Centrals s'ha demostrat amb pèls i senyals, però els interessos creats dels governs i les empreses encara s'entesten a voler demostrar que poden ser "segures" PENTA. No hi ha paraules per a explicar aquesta paradoxa, només una gana -més que riulla- de ràbia i impotència pot metaforitzar semblant niciesia i irresponsabilitat.

La nit del 26 d'Abril s'inicià una combustió incontrolable al reactor de la central

nuclear de Chernobyl que va continuar durant alguns dies. S'extengué un núvol de pols radioactiu damunt mitja Europa contaminant les collites, la llet i la carn, multiplicant els casos de càncer i provocant malformacions fetals en animals i persones, tot això a part dels morts directes. Encara avui Chernobyl és "terra de ningú" i els pobles del voltant romanen deshabitats, igual que els cementiris.

Na fa massa dies al periòdic "El País" 22 de febrer del present any, va aparèixer un article informatiu sobre les possibles causes de l'accident de la central nuclear de Vandellós I, ocorregut el 29 d'octubre del 89, on se'ns fa saber que l'accident va ser ocasionat per "falles originals de disseny i no per l'envelliment de les instal·lacions" segons opinió de Donato Fuejo; president

del CSN (Consejo de Seguridad Nuclear) davant la Comissió d'Indústria i Serveis del Congrés, i com que " el bon comportament de la central havia generat un cert clima de confiança, es menyspreaven les pràctiques de control general i administratiu, d'ús normal en totes les nuclears". També va dir que "l'organisme -CSN- no té competències ni mecanismes coactius damunt les empreses, en aquest cas Hifrensa, ni personal, ni mitjans tècnics per a complir la seva missió". Si a aquestes conclusions finals sobre l'accident de Vandellós I hi afegim les característiques, més que precàries amb què compta el PENTA -que és l'organisme que representa el Pla d'Emergència Nuclear a Catalunya, podem endevinar a mans de qui estem-.

Per una altra banda és il·lusori de pensar que la seguretat ens ha de venir per part d'aquests organismes. Massa vegades s'ha comprovat en accidents de menor magnitud, que encara que el pla d'emergència hagi més o menys funcionat, el risc continuat d'acci-

dent per qualsevol causa hi és, i el que és més greu es produeixen, encara que nosaltres els ciutadans que anem a peu no en sapiguem res. Serveixi com a mostra aquesta data: "la marina de guerra nord-Americana reconeix havet tingut 628 accidents nuclears, dos d'ells greus en els darrers vint anys". A alguns potser els pot semblar molt "vint anys" però hem de recordar que la terra porta existint al voltant de 4.600 milions d'anys, i per una altra banda el perill d'una explosió nuclear és constant per la quantitat ingent de centrals i misils.

A l'actualitat hi ha 429 reactors nuclears funcionant a 26 Estats 326 petits reactors nuclears d'investigació i entrenament, centenars de reactors nuclears que mouen submarins a diferents països desenvolupats i 58 vehicles espacials de propulsió nuclear. A tot això cal sumar que entre 1980 i 1988 han explotat 417 bombes nuclears (moltes d'elles només com a simples "proves militars" en "estratègics i innocus" desentenent-se de la iden-

titat global del planeta i la seva biosfera, i per tant de les greus repercussions ecològiques a tot l'ecosistema.

Malgrat que els informes crítics revelin que la nuclearització del planeta, és un factor de mort i malalties, de conseqüències imprevisibles, res no consegueix detenir amb prou eficàcia les activitats de la indústria nuclear.

Davant de tanta foscor, desconcert i impotència, l'esperança: quantitat de persones i grups lluiten arreu del món per equilibrar la balança de tanta negativitat; són els Grünen alemanys, La Federació d'Amics de la Terra, Greenpeace,... i tantes consciències que estant despertant, des dels grans col·lectius reconeguts a nivell mundial fins aquell

nen/a que es guarda el paper del caramel a la butxaca per llançar-lo en una paperera perquè així li ho han ensenyat els pares o la mestra, que per petites coses es comença. Mitjançant la cultura i la coneixença d'accions que ens atenyen tan directament, cal que el poble tingui el valor de prendre el relleu a les institucions que demostren d'una manera tan reiterada llur incompetència i manca de sentit comú, com està passant per exemple, amb el projecte dels abocadors a les comarques de Tarragona, entre altres. El present és decebedor el futur del tot incert, però cada un de nosaltres, avui, encara tenim la paraula! Convertim-la en fets!

Alternativa Ecologista
d'Artesa de Lleida

"VEU D'ARTESA"

(25 anys després)

Aquest mes de març fa, exactament, 25 anys de l'aparició dels fulls sicloestilats que portaven el títol, a la capçalera, de "VEU D'ARTESA", encara que el primer número sortís únicament amb el nom d'"ARTESA DE LLEIDA". Això era l'any 1965, a la meitat d'aquella dècada màgica que tantes coses començaren a canviar tant al país com al nostre poble.

No hem d'oblidar que era en plena època franquista i que tots els components del "Consell de Redacció" i col.laboradors estaven educats amb el lema: "España, una, grande, libre". Que a l'escola únicament s'ensenyava en castellà i era en aquesta llengua tota la premsa, ràdio i televisió. La informació que hom tenia de la nostra cultura i del nostre país era escassíssima i encara

tergiversada per la propaganda del règim, sempre tan anticatalanista. Per aquest motiu, la immensa majoria dels col.laboradors d'aquell primer periòdic artesenc escrivien en castellà; ho feien d'una manera espontània, ja que mai no s'havien qüestionat ni remotament fer-ho en català. El català estava tan menystingut i descreditat pel franquisme que hom, sovint, es creia, de bona fe, que era una llengua inferior, però no obstant això, si que es notava, a la revista, una preocupació per l'idioma català, i això es pot veure en algunes notes on es demana més articles en aquest idioma o el permís per a traduir-los. Ara fa somriure la ingenuïtat d'un article (no signat) que es titulava: "El català és idioma o dialecte?", però fins això s'havia d'explicar.

El primer número d'aquesta

revista consta de dos fulls, tamany foli, escrits per una sola cara. Al primer full hi ha una presentació, a mena de pòrtic, que vol amagar una mica (a efectes oficials, pel temor de fer una cosa no autoritzada) que es tracta del començament d'una revista, per exemple, aquesta presentació acaba amb aquests mots: "Esta hoja se publica sin periodicidad, y no está afiliada a ningun grupo político ni religioso, siendo por tanto sus fines meramente informativo, como carta circular". al segon full hi ha un article en català (també sense signar) que comenta un pregó que deia: "que tots els que tinguin ganes de formar una cooperativa, vagin avui a la reunió de la Germandat" (Germandat era el nom popular que es donava a la "Hermandad Sindical de Labradores i Ganaderos"). En una nota d'aquest segon full (que contradiu el primer) hi podem llegir: "Vagi des d'aci una cordial invitació a tots els d'Artesa per a que es criguin força material per omplir la revista".

A més d'algun escrit de

mossèn Piñol que era el responsable i ànima de la revista (però que mai no signava) s'hi pot trobar el nom dels següents col.laboradors: Manel Bonastre, Isidre Mor, Ramona Barberà, Josep Carrera, Adolf Costafreda Moix, Felip Liarte, Francisco Avila, i els pseudònims o inicials que a hores d'ara és impossible d'identificar com: Una de Tantas, Antoni-Felip, J.T.C, Lluís i un altre que està tan mal imprès que no es pot llegir.

Dins d'aquests fulls s'hi nota una preocupació constant pel tema de la joventut ja que uns quants articles hi fan referència: "Precisiones sobre la joventud", "El per què d'ésser jove", "Punt de vista", "Porqué ese desánimo en nuestra joventud?", i "Agraïment", els quals ens demostra que no els temps passats foren millors en aquest tema. Aquests articles sobre els joves representen gairebé el 25 per cent de tots els articles publicats a les "Veu d'Artesa".

De "Veu d'Artesa" se'n va editar 8 números amb un total de 25 fulls per una cara que

mirats amb ulls d'ara sembla molt poca cosa, però que si pensem el que representava per aquella Artesa dels anys 60, tan apagada en tots els aspectes, ens adonarem de la seva importància. Potser si no hagués estat pels fulls d'aquell primer periòdic artesenc avui no podríem parlar tampoc de LA FEMOSA i, potser, el nostre panorama cultural seria encara més lamentable.

Si us heu fixat en la gent que hi col.laborava, us haureu adonat que formaven un grup del tot heterogeni, que no venia marcat per una sola tendència. Per aquest motiu "Veu d'Artesa" era acceptada per un gran sector de lectors. Potser una revista que vulgui ser el portaveu d'un poble li caldria

aquesta disparitat d'opinions i actituds. És clar que, si per una banda això feia que la revista pogués ésser acceptada per tothom perquè de cap manera podia ser titllada de partidista, per un altre cantó, aquesta mateixa disparitat d'opinions va fer que dins del "Consell de Redacció" sortissin discrepàncies cada cop més enfrontades fins que, aquestes, van impedir que aquesta novella experiència prosperés. Ara potser seria diferent, però llavors les discrepàncies no es van poder superar.

Vint-i-cinc anys no han passat perquè sí per això és tan important recordar les beceroles del nostre desvetllament cultural, i una d'aquestes fou "Veu d'Artesa".

ARTESA DE LERIDA

Març 1965 N° 1

Todas las revistas y libros, nacidos con un prólogo, menos estas hojas que hoy ofrecemos a todas las Escuelas de Artesa de Lerida.

No es la obra de un solo autor. Es la hoja de todos.

Todos en ella tienen su parte. Es el

empaque y la su

vuestros hogar

que está form

tiempo siente

"Nada se obti

fuerzo " he

Contamos por

VEU D'ARTESA

Artesa de Llerda

GAMINOS DE NUESTRO TERRINO

Todos los vecinos de... por ISIDRO MOR.-

Qui renta els plats ?

Sempre m'he preguntat què és el que pensa la gent que participa en moltes festes, actes o en les coses que s'organitzen al poble, però que, de fet, no hi han col.laborat ni gens ni mica en el seu muntatge o preparació. I m'ho pregunto perquè sempre estic temptat de pensar que a aquesta gent li sembla lògic que les coses les facin els altres, o sigui, que troben d'allò més normal que hi hagi gent que bregui, s'escarrassi treballant per aconseguir que el nostre poble no caigui en la degradació total d'un poble moribunt i que, això, els sembla molt bé que ho facin els altres. No sé, però, potser si aquesta gent s'imagina que els que passen davant esmerçant el temps del seu lleure o descans, ho fant perquè els agrada i hi frueixen fent-ho i no per algun ideal que ells no entenen o perquè estimen al seu poble. No

sé, en definitiva, si s'adonen que els que organitzen alguna cosa sovint s'ho passen malament. Vull dir que no sé si aquesta gent pot arribar a imaginar-se el carregós i cansat que resulta ser dels que empenyen, dels que organitzen, dels que treballen per fer exitós aquell acte, aquella festa o el que sigui...

Artesa és un poble que sortosament s'organitzen al llarg de tot l'any diferents i molt variades coses que, de portes enfora, podem presumir (i ens agrada de fer-ho) de ser un poble despert, inquiet i força actiu; només cal pensar en les coses que s'organitzen des de l'Ajuntament (Sant Antoni, Setmana Cultural, Festa Major), des de l'Agrupació Cultural "La Femosa", des de l'Escola Local, des de la Parròquia, el Club de Futbol, des de l'Alternativa Ecologista d'Artesa,

des de la Comissió de Festes, passant per les festes dels "quintos", "Agates", "Apol.lònies", festa de Cap d'Any. No és gens freqüent que pobles com Artesa tinguin tanta activitat. Però és clar, tot això no s'organitza perquè sí: hi ha gent darrera que hi treballa, que hi pateix, que s'hi enrabia, s'hi desespera, gent que dona molt a canvi de res. Després sí, després arriba l'altra gent que mai no dirà amb què pot ajudar o quant (diners) han de donar, i sort si la cosa rutlla, si la cosa va bé ja que, altrament, es veu amb el dret de criticar fins a escarnir els organitzadors.

Després d'una festa, d'un acte públic o col·lectiu organitzat per l'Ajuntament, una

entitat o un grup particular tota la gent se'n torna a casa seva més o menys satisfeta, més o menys divertida sense preocupar-se ni de plegar un paper ni de tornar la cadira al seu lloc sense adonar-se que darrera seu hi ha quedat (segons les ocasions) un munt de plats bruts, taules i cadires per plegar, bombetes i serpentines per despenjar, bastides o taulats per desmuntar i una filera d'escombres esperant en un racó...

Sempre m'ho he preguntat i segueixo preguntant-m'ho: com és que hi ha tanta gent que no s'adona (o no vol adonar-se'n) que perquè les coses funcionin bé i per a fer-ne moltes cal molta gent que hi posi el coll?

A. Costafreda

PREMIATS

S'amunteguen a les dues bandes dels graons de l'escala, esperen que un rera l'altre vagin arribant, els uns disparant les seves instantànies per a la posteritat enlluernadores, els més senzillament aplaudiran, però tots gaudiran en veure de prop el que tan llunyà els sembla els altres dies.

Poc a poc van fent acte de presència, com cada any, sense les presses dels que no són protagonistes, llueixen les millors mudes, les millors joies, els "flahs" gairebé no els molesten, i els aplaudiments és un so de fons que sovinteja a la seva oïda i que gairebé no els fa ni girar, tots porten la mirada de l'esperança que el seu èxit pot ésser enguany immortal, saben que el món gairebé està pendent d'ells, i ho agraeixen amb un lleuger somris.

Són en certa manera, soli-

daris els uns amb els altres, uns hi han posat el seu coneixement imaginatiu o literari, altres els diners, altres el cos i veu, altres han sabut buscar l'angle perfecte, el subtil equilibri de llum, color i forma per a fer cert allò que "una imatge val més que mil paraules"; altres han portat la bareta i com els grans directors d'orquestra han aconseguit que tots i en tots llocs fessin el que els corresponia al seu moment; està clar que tenien l'avantatge que el seu art el poden repetir una i mil vegades fins que el resultat sigui profitós i òptim, molts més hi han posat el seu treball tan anònim que fins i tot avui no són ni aquí.

A tots ells els deiem mil sensacions, per ells hem participat en les mil aventures que la nostra vida anònima i vulgar ens ha privat, en ells

hem tingut. l'atractiu que la natura tant ha estalviat en nosaltres, els èxits que el destí ha amagat del nostre camí. A més, fins a la nostra generació ells ens varen donar la primera, i durant molt temps, única educació eròtica, com aquella noia que em va estimar i que donava petons a ulls clucs com elles.

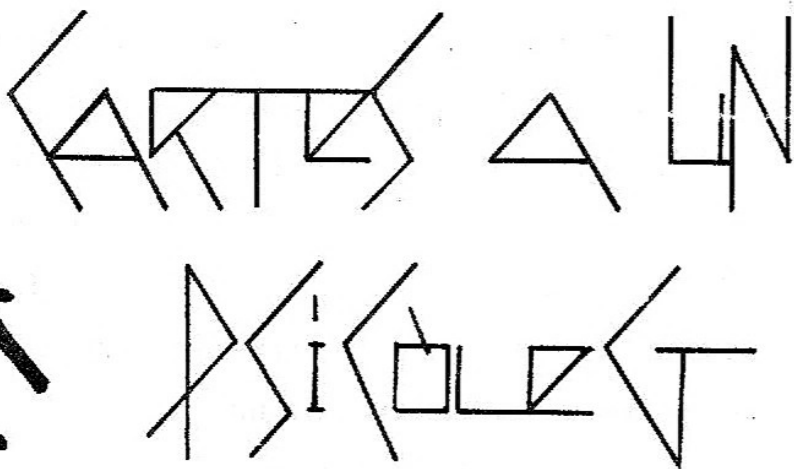
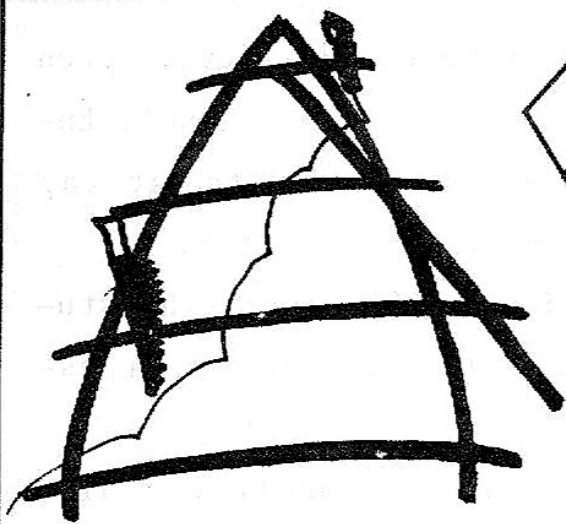
Per al seu país han construït una gran indústria que alhora que reporta beneficis considerables i han estès per arreu un determinat tipus de civilització, consumista i buida d'altres continguts que no siguin purament materialistes, i avui per fi és el seu dia,

gairebé la immortalitat els espera, jo ben bé no ho acabo d'entendre, com és possible que els seus guardons siguin més populars que els Nobel, quan ni la ciència ni la humanitat no els deu ni un mínim del seu progrés econòmic ni social.

Ja em perdonareu la crítica, vull dir l'enveja, però és que no puc pair que per als que fan pel·lícules els pot correspondre la fama, la joia i la glòria, i per als altres mentiders, els actors anònims de mil històries, viscudes sense guió, sense "atrettzo", l'únic òscar al qual podem aspirar és no ésser descoberts a la nostra buidor.

Ramon Nonat

Senyor metge, la seva resposta de l'altre dia m'ha tranquil·litzat molt. Home, més que res, perquè és bonic que això que penso interessi a algú; és clar però, que vostè cobra per escoltar, però vés ...

En fi, em demana que continuï parlant una estona més del treball. Jo de treballador, sempre me n'he considerat un de normal, quasi tirant a poc. També he de dir que he tingut alts i baixos.

De petit, per exemple, no ho era gens, era un dropo, sempre escapant-me. fixis quin detall més psicològic; recordo un dia d'odi claríssim a la mare: devia tenir uns 10-12 anys i era divendres Sant, que és una festa tontíssima, però festa, i després de la processó matinal jo encara mudat, cap a jugar; a mig matí la mare que em troba i

sense compassió, estirant-me les orelles, cap arreplegar llenya. Quanta vergonya i ràbia vaig acumular en aquell moment.

A l'adolescència fou on vaig ser més incostant. Recordo èpoques amb moltes ganes de treballar; em donaven les primeres responsabilitats i em creia un home: el tractor, feines dures...

Parlava de la inconstància en l'adolescència, perquè molt sovint el treball setmanal se'm feia insuportable, tots, els 6 dies, pendent del diumenge-tarda, les noves coneixences; llavors la setmana era tot un infern.

D'això suposo que tothom en té prou d'experiències, però pari atenció, jo llavors ja em plantejava que m'agradaria més passar aquests sis dies, a càseta, ben fresquet,...

Jo intueixo que tot això és simptomàtic d'aquesta edat, on la variabilitat hi juga fort oi que sí?

Aquests alts i baixos em canviaren la vida, vaig deixar els estudis als 17 anys; una mica per indecisió i una mica (encara que mai reconegut per part meua) per droperia, no treballava massa.

A partir de llavors, diguem-ho així, vaig transfigurar-me, acceptant amb muda resignació la meua nova etapa: el tarròs.

Arribaren els 19, cap a la mili, i l'únic que vaig aprofitar foren les ganes que en donaren de treballar, però a casa... Vaig tornar desconegut de mi mateix, tot era fer hores,

però no hores de jove, eren quasi de padrí, en silenci. Encara avui no li he trobat cap explicació a aquest fet.

I a la fi et vas acostumant a tot; treballes i ja està.

Encara em queda per dir, que tant en els millors temps com en els pitjors, el meu cap sempre ha estat lluny de la feina. He fet grans viatges mentals (tots de forma natural i segons la legislació vigent) mentre espogava, segava, recollia fruita, etc.

I miri, això no ho he comentat mai ha ningú, i també a l'inrevés. He arribat a pensar que sóc únic. Ja m'ho dirà.

Fins aviat

Catxepet

NOTES I NOTÍCIES

FESTA DE LES AGATES

El passat diumenge, deu de febrer, se celebrà a la nostra vila, Santa Agata, patrona de les dones. La festa s'inicià amb un cercavila per tot el poble, en el qual les dones d'Artesa (algunes, és clar) van sortir al carrer disfressades, anticipant-se així a les festes del Carnaval, al ritme de grallers i amb la presència dels capgrossos.

Acabat el passa-carrers, un dinar de germanor per a totes les mestresses, que d'aquesta manera es venjaren dels 364 dies restants que els toca de cuinar.

Més la festa, no s'acabà aquí, es continuà amb un lluit ball, en el qual com és tradició, foren les pagadores les senyores. Balls, sortejos i per acabar-ho d'arrodonir "coca amb xocolata".

Malgrat que el dia no era el que tocava, i sembla que aquest ja comença a ser un costum a la nostra vila, la celebració fou tot un èxit.

LLAR DE JUBILATS

L'assistent social de la nostra vila, va convocar mitjançant una crida a tots els jubilats d'Artesa, per tal d'endegar i organitzar una llar de jubilats.

Val a dir, que el nombre d'assistents fou elevat i que l'interès vers el tema creix dia a dia; els avis necessiten un lloc on reunir-se, fer petar la xerradeta i passar-s'ho força bé.

Però no cal precipitar-se, cal cercar el lloc adequat, l'espai idoni, i potser per això caldrà esperar-se una mica més, ja que sembla que a hores d'ara, no es disposa d'un lloc

immediat. .

sortiren a guaitar.

CARNAVAL A LA ESCOLA

Des de ja fa una colla d'anys, els alumnes del col·legi públic celebren el carnaval tot fent una sortida als carrers amb les disfresses que prèviament i com a activitat ja han treballat a l'escola.

Enguany cada classe ha escollit la seva disfressa, i així en grups sortiren a fer el cercavila.

Els llapis, gallines, fruites, popeies, tractors i pastissos foren les regnes de la festa, que satisferen a tots els vianants encuriosits, que

L'ENTERRAMENT DE LA SARDINA

Amb l'inici de la quaresma i com a cloenda dels dies de carnaval, al dimecres de cendra s'esdevé el dia d'enterrar la sardina.

Així ho feren els nostres escolars que aprofitaren la tarda del dimecres per sortir al camp, a enterrar la sardina. Sardines disfressades, vestides i ben guarnides, penjaven de les canyes de la quitxalla, les quals foren finalment dipositades i colgades en l'anomenat camp de Futbol vell, a la vora de la carretera d'Aspa.

FOLKLORE

ARTESENC

Festes i tradicions a través de l'any (12)

oooooooooooooooo

JULIOL

El mes passat parlavem de la feina del batre. Per falta d'espai en vam deixar de dir alguna cosa que pensem val la pena de posar ara:

Per a fer el paller, els batedors empraven la "forca pallera", que era com la "triança", de quatre o més pues, però molt més grossa que aquesta; tan grossa que no servia per a res més sinó per a manejar la palla, per això a les persones que tenen la tendència a exagerar-ho tot se'ls diu que:

Venten amb forca pallera.

Una altra dita que fa referència al batre és:

No es pot dir blat
que no sigo al sag.

(i si pot ser, ben lligat)

A l'hora de fer les tandes, els mossos tenien el costum de cantar cançonetes i cobles de tota mena, però que ara eren cantades amb una melodia lenta i monòtona. A continuació en transcrivim dues, de to humorístic, que es podien sentir, llavors, a les eres:

Una vieja se petó
encima de un campanario,
y la gente se creía
que tocavan al rosario.

oooooooo

Una noia prima i alta,
més seca que un badejo,
quan la miro se m'en riu
que es pensa que la festejo.

DIA 22 (Santa Magdalena):

Per Santa Magdalena,
la nou i l'avellana plena.

DIA 24 (Vigília de Sant Jaume):

Per la vigília de Sant Jaume, la canalla tornava a fer fogueres tant o més grosses que les de Sant Joan, i llavors també es recorrien tots els carrers saltant les altres fogueres.

Encara que no era un costum generalitzat, pels anys quaranta ja es posia veure algun nen o nena portant pels carrers un fanalet, això, és clar, era d'una manera espontània. En canvi, tothom savia aquesta cançoneta:

Sant Jaume de regalícia,
sant Jaume de regaló;
a les dones xocolati
i als homens cops de bastó.

DIA 25 (Sant Jaume):

El dia de Sant Jaume, a més a més de ser festa, era una data ben assenyalada com ho demostra el fet que molts fruits del temps portessin el seu nom: "raïm de Sant Jaume", "prèssics de Sant Jaume" i, sobretot "lenons de sant Jaume" que ern els primers que es collien i que pel seu gust peculiar rebien el nom popular de "jaumets".

oooooooooooooooooooooooooooo

A més dels refranys que ja hem apuntat més amunt que fan referència al mes de juliol, els artesencs encara diuen aquests:

Al juliol
ja hi ha virol (colore el raïm negre)

oooooo

Al juliol,
no dona ni caragol.

oooooooo

Si vols tenir bona col,
planta-la al juliol.

I per avui, ja n'hi ha prou. Continuarem parlant del
folklore artesenc el proper mes.

A. C.

UN DIA EN QUE ELS
COLONS CANVIEN...

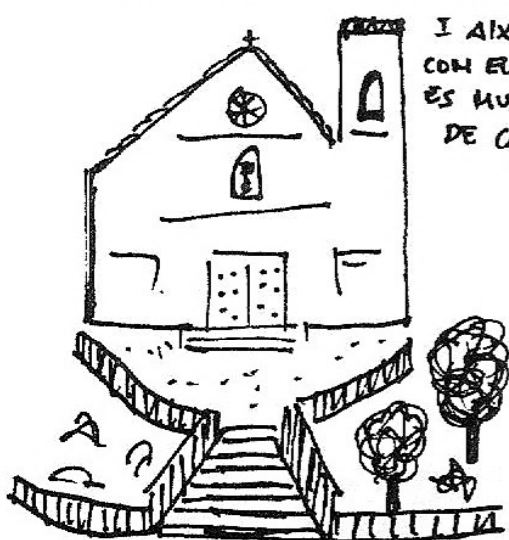
EN REP
L'ARTESENG
L'HORA DE
CANVIAR...

ESTIC FAR
D'AGUESTA ESGLESIA.

DONCS
CANVIEM D'HA-
BITATGE

I AIXÍ ÉS
COM ELS COLONS
ES MUDEN
DE CASA.

AGÜESTES
CAGUERADÉS DOURANT
EL NOSTRE CENTRE
NO LES PODEM
PERNETRE

